

**UCHWAŁA NR XXIII/100/2016
RADY MIASTA WŁOCŁAWEK
z dnia 29 sierpnia 2016 r.**

**w sprawie przyjęcia Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto
Włocławek na lata 2016 – 2018**

Na podstawie art. 12 pkt 11 w związku z art. 92 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016r. poz.814), art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz.446) , oraz art. 179 ust. 2 i art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 poz.575),

uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016 – 2018 w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Włocławek

§3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

2. Uchwała podlega podaniu do publicznej wiadomości poprzez ogłoszenie w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Włocławek.

**Przewodniczący
Rady Miasta**

Jarosław Chmielewski

Uzasadnienie

Obowiązek opracowania Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek wynika wprost z art. 179 ust.2 i art.180 pkt 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2016r. poz. 575).

Program nakreśla kierunki działań, których celem jest wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Stworzenie warunków dla rozwoju pieczy zastępczej umożliwi w perspektywie zabezpieczenie opieki w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

Zgodnie z powołaną ustawą do zadań własnych powiatu należy między innymi opracowywanie programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

W związku z powyższym podjęcie uchwały w proponowanym brzmieniu jest zasadne.

WZ. PREZYDENTA MIASTA

dr. Bartłomiej Mioraczewski
Zastępca Prezydenta

DYREKTOR WZ.

Piotr Bielicki

Załącznik do
Uchwały Nr. *XXIII/100/2016*
Rady Miasta Włocławek
Z dnia *29 sierpnia 2016 r.*

Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016-2018

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

Włocławek, 2016 r.

Spis treści

I.	Wprowadzenie.....	3
1.	Wstęp.....	3
2.	Podstawy prawne.....	4
3.	Partnerzy Programu.....	4
II.	Rezultaty działań prowadzonych w Gminie Miasto Włocławek w latach 2013-2015 w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.....	5
1.	Pomoc i wspieranie rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu.....	5
2.	Wzmacnianie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez asystentów rodziny.....	7
3.	Środowiskowe formy pomocy dla dzieci i młodzieży.....	9
4.	Poradnictwo specjalistyczne.....	10
III.	Analiza działań w obszarze pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek w latach 2013-2015 oraz potrzeby w tym zakresie na lata 2016-2018.....	11
1.	Rodzinna piecza zastępcza.....	11
2.	Instytucjonalna piecza zastępcza.....	20
3.	Usamodzielnienie wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	23
IV.	Cele i kierunki działań „Programu wspierania rodziny rozwoju pieczy zastępczej na lata 2016-2018”.....	25
1.	Charakterystyka miasta i demografia.....	25
2.	Zasoby Gminy Miasto Włocławek w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.....	26
3.	Analiza SWOT.....	27
4.	Potrzeby w zakresie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej.....	29
5.	Wskaźniki.....	30
6.	Cele Programu.....	31
7.	Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2016-2018.....	36
8.	Zakładane rezultaty Programu wsparcia rodziny i rozwoju pieczy zastępczej.....	36
V.	Adresaci, miejsce i czas realizacji Programu.....	37
VI.	Realizatorzy Programu.....	37
VII.	Monitoring realizacji Programu.....	38
VIII.	Źródła finansowania.....	38
IX.	Zakończenie.....	38
X.	Aneks.....	39
	Wykaz skrótów użytych w programie.....	39
	Spis tabel.....	39
	Spis wykresów.....	39

I. Wprowadzenie

1. Wstęp

„Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016-2018” został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i jest kontynuacją działań podjętych w oparciu o program realizowany w latach 2013-2015. Głównym celem jest stworzenie spójnego systemu, w którym najważniejszym podmiotem będzie rodzina, a skoordynowane działania służb socjalnych i instytucji partnerujących zapobiegną umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Powołana ustawa określa dwa kierunki działań administracji samorządowej w zakresie wspierania rodziny i organizacji systemu pieczy zastępczej.

Pierwszy dotyczy organizacji wsparcia i pracy z rodziną biologiczną, w której występują trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Praca z rodziną, organizowana przez samorząd gminny, obejmuje między innymi wsparcie asystenta rodziny, poradnictwo specjalistyczne, wszelkiego rodzaju terapie oraz pomoc prawną. Zadaniem profesjonalistów jest udzielenie kompleksowej pomocy rodzinie, która przeżywa trudności związane z pełnieniem swojej roli, w odzyskaniu możliwości wychowawczych, pozwalających na sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem we własnym środowisku rodzinnym, uwzględniając prawo dziecka do harmonijnego rozwoju. Przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej regulują także zakres pomocy skierowanej do dziecka poprzez usługi realizowane w placówkach wsparcia dziennego.

Drugim kierunkiem określonym w ustawie jest organizacja pieczy zastępczej: rodzinnej i instytucjonalnej, skierowana do dzieci, które nie mogą wychowywać się w rodzinach naturalnych. Piecza zastępcza we wszystkich formach ma charakter okresowego pobytu, w związku z tym działania osób i instytucji są nakierowane na wypracowanie najlepszego z możliwych rozwiązań mających na celu stworzenie optymalnych warunków życia w rodzinie. W przypadku osób pełnoletnich opuszczających pieczę zastępczą przyznana pomoc ma doprowadzić do zdobycia umiejętności samodzielnego funkcjonowania w środowisku.

Ważnym zadaniem organizatora pieczy zastępczej jest zbudowanie w gminie systemu usług wspomagających funkcjonowanie rodziny oraz wypracowanie procedur w zakresie współpracy z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Tworzenie nowego Programu było poprzedzone oceną realizacji „Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2013-2015”, z której wynika, że dotychczasowa pomoc oferowana przez MOPR we Włocławku jest właściwie ukierunkowana. Skala i różnorodność występujących problemów w środowisku skłania jednak do podejmowania dalszych działań na rzecz osób i rodzin potrzebujących pomocy i wsparcia specjalistów.

Biorąc pod uwagę aktualnie występujące niekorzystne zjawiska oraz zasoby pomocy społecznej w mieście Włocławek, należy kontynuować rozpoczęte działania usprawniające funkcjonowanie rodziny poprzez środowiskowe formy pomocy oraz rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej.

Z uwagi na fakt, że Włocławek jest miastem na prawach powiatu przygotowany „Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016-2018” obejmuje zadania własne gminy i powiatu realizowane w obszarze problematyki rodziny i dziecka, uwzględniając jednocześnie lokalne uwarunkowania.

2. Podstawy prawne programu

Działania podejmowane na rzecz organizacji pieczy zastępczej w mieście Włocławek są zgodne z przepisami zawartymi w następujących aktach prawnych:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. nr 78 z 1997r., poz. 483 z późn. zm.),
- 2) Konwencja o Prawach Dziecka (Dz. U. nr 120 z 1991r., poz. 526 z późn. zm.),
- 3) Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012r. poz. 788),
- 4) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016r. poz. 575),
- 5) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U z 2016r. poz. 930)
- 6) Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016r. poz. 446),
- 7) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016r., poz. 814),
- 8) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. nr 292, poz. 1720),
- 9) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej (Dz. U nr 274 z 2011r., poz.1620),
- 10) Zarządzenie Nr 240/2011 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 11 listopada 2011r. w sprawie wyznaczenia Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- 11) Zarządzenie Nr 241/2011 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 16 listopada w sprawie wyznaczenia Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku na podmiot organizujący pracę z rodziną.

Ponadto niniejszy program jest zgodny z dokumentami:

1. Oceną zasobów pomocy społecznej w mieście Włocławek za 2015 rok,
2. Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+,
3. Kujawsko-Pomorskim Programem Wspierania Rodziny na lata 2014-2022 „Rodzina jest najważniejsza”.

3. Partnerzy programu

Realizatorem „Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016-2018” jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku. W związku z koniecznością określenia i analizy potrzeb w zakresie pieczy zastępczej przed przystąpieniem do opracowania Programu, Ośrodek konsultował temat z instytucjami współpracującymi w obszarze pomocy dziecku i rodzinie oraz w zakresie rozwiązywania problemów związanych z rodzicielstwem zastępczym.

Partnerami w realizacji Programu są instytucje współpracujące z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, tj.: Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny, Ośrodek Adopcyjny,

ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki oświatowe, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Straż Miejska we Włocławku, Komenda Miejska Policji we Włocławku, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych we Włocławku, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie we Włocławku, Urząd Miasta Włocławek - Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego, placówki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, rodziny zastępcze.

II. **Rezultaty działań prowadzonych w Gminie Miasto Włocławek w latach 2013 - 2015 w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej**

1. **Pomoc i wspieranie rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu**

Na podstawie analizy działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku oraz oceny realizacji programu w latach 2013-2015 stwierdzono, że był to okres wytężonej pracy służb socjalnych na rzecz poprawy warunków życia osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz łagodzenia skutków zaistniałych negatywnych zjawisk, mających bezpośredni wpływ na prawidłowe ich funkcjonowanie.

Pracownicy socjalni byli organizatorami różnorodnych form integracji rodzin i społeczności lokalnych poprzez realizację projektów socjalnych z wykorzystaniem środowiskowej metody pracy socjalnej Centrum Aktywności Lokalnej (CAL) – Organizowanie Społeczności Lokalnej (OSL). Wiele projektów miało charakter systematycznej pracy ze społecznościami lokalnymi oraz cyklicznie organizowanych spotkań integracyjnych promujących aktywność społeczną i poprawę funkcjonowania społecznego osób w środowisku zamieszkania.

Realizowane projekty z wykorzystaniem metody środowiskowej Modelu OSL oraz projekty socjalne przyczyniły się do integracji rodzin ze społecznością lokalną, promowały wartości rodziny i były przykładem dobrych praktyk służących wzmacnianiu rodziny naturalnej.

Na poziomie lokalnym zadaniem pomocy społecznej jest tworzenie godziwych warunków życia osób i rodzin niemogących samodzielnie funkcjonować, dotkniętych m.in. bezrobociem, niepełnosprawnością, długotrwałą chorobą lub bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela Nr 1. Powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej

	2013	2014	2015
Bezrobocie	6301	5818	5455
Niepełnosprawność	1662	1527	1542
Długotrwała lub ciężka choroba	1493	1389	1408
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1534	1348	1367
Alkoholizm	483	437	421
Pozostałe (sieroctwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, zdarzenie losowe, sytuacja kryzysowa)	794	775	750

Źródło: Opracowanie własne.

Głównymi formami pomocy dla rodzin wielodzietnych i niepełnych były zasiłki okresowe oraz zasiłki celowe z przeznaczeniem na zakup żywności i pokrycie kosztów obiadów wydawanych w szkole i przedszkolu. Ponadto w ramach współpracy z PKPS i Caritas Diecezji Włocławskiej rodziny te objęte były pomocą w formie paczek żywnościowych.

Poza udzielaniem wsparcia finansowego i rzeczowego pracownicy socjalni podejmowali szereg działań w ramach pracy socjalnej w celu pomocy osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do możliwie samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie, poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie podejmowali działania w zakresie szeroko pojętej pracy socjalnej, a w szczególności poprzez:

- pomoc w rozwiązywaniu problemów bezrobocia,
- poprawę stanu zdrowia,
- zapewnienie właściwego rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży,
- pomoc w redagowaniu pism, kompletowaniu dokumentacji przy ubieganiu się osób o różnego rodzaju ulgi i świadczenia,
- informowanie klientów o przysługujących im prawach i uprawnieniach,
- pomoc w integracji ze środowiskiem osób opuszczających zakłady karne,
- wdrażanie kontraktów socjalnych jako skutecznej formy współpracy z osobami i rodzinami objętymi pomocą,
- kierowanie beneficjentów pomocy społecznej do uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez Klub Integracji Społecznej we Włocławku i współpraca z tym ośrodkiem wsparcia,
- współpracę z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz klientów pomocy społecznej,
- poradnictwo socjalne dla rodzin dysfunkcyjnych.

Podejmowane działania w zakresie pracy socjalnej złagodziły skutki trudnej sytuacji życiowej i przyczyniły się do poprawy funkcjonowania społecznego rodzin.

Tabela Nr 2. Liczba rodzin z dziećmi, w tym rodzin niepełnych w latach 2013 – 2015 objętych świadczeniami z pomocy społecznej

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Rodziny z dziećmi ogółem	2 918	2 584	2 420
Rodziny z 1 dzieckiem	1 409	1 276	1 173
Rodziny z 2 dzieci	976	854	783
Rodziny z 3 dzieci	359	308	309
Rodziny z 4 dzieci	113	98	102
Rodziny z 5 dzieci	45	35	38
Rodziny z 6 dzieci	11	9	10
Rodziny z 7 i więcej dzieci	5	4	5
Rodziny niepełne ogółem	1 373	1 258	1 211
Rodziny niepełne z 1 dzieckiem	715	683	668
Rodziny niepełne z 2 dzieci	409	368	348
Rodziny niepełne z 3 dzieci	159	137	121
Rodziny niepełne z 4 i więcej dzieci	88	70	74

Źródło: Opracowanie własne.

Na uwagę zasługuje wykorzystanie środków Unii Europejskiej w ramach realizacji projektu „Aktywna Integracja – Projekt Systemowy MOPR Włocławek” PO KL. Dzięki pozyskanym funduszom utworzono grupy wsparcia dla osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo oraz przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. Ponadto sfinansowano zajęcia ze specjalistami, między innymi z doradcą zawodowym, psychologiem, socjoterapeutą, pedagogiem, trenerem kulinarnym, trenerem budżetowym. Dodatkowo w ramach Klubu Samopomocowego powołano grupy wsparcia dla rodzin wielodzietnych oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci.

Uczestnikom tych grup, w zależności od zdiagnozowanych potrzeb zapewniono:

- wsparcie asystenta rodzinnego,
- wsparcie konsultanta rodzinnego,
- poradnictwo i wsparcie grupowe w zakresie podnoszenia umiejętności zawodowych,
- poradnictwo pedagogiczne,
- trening budżetowy,
- zajęcia z obsługi komputera.

Podejmowane działania przyczyniły się do zwiększenia umiejętności pełnienia ról społecznych, rozwiązywania problemów i konfliktów w rodzinie, wzajemnego wspierania się w podejmowanych działaniach.

2. Wzmacnianie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez asystentów rodziny

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła nową formę pomocy środowiskowej w osobie asystenta rodziny. Jest ona skierowana do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz do rodzin, których dzieci czasowo przebywają w pieczy zastępczej. Od stycznia 2015r. pomoc w formie asystenta rodziny jest zadaniem obligatoryjnym.

W latach 2013-2015 Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie po raz kolejny przystąpił do realizacji programów ogłaszanych przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Pozyskiwane środki pozwoliły na sfinansowanie zatrudnienia asystentów rodziny z budżetu państwa.

Tabela Nr 3. Asystenci zatrudnieni w MOPR w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Liczba asystentów zatrudnionych z resortowego programu	8	9	6
Liczba asystentów zatrudnionych w ramach budżetu MOPR	3	1	6
Kwota dotacji	162 022,50 zł	243 355,00 zł	101 473,00 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Indywidualna pomoc oferowana przez asystentów rodzin służy rozwojowi kompetencji poszczególnych osób w rodzinie.

Do zadań asystentów rodziny należy przede wszystkim towarzyszenie rodzinom dysfunkcyjnym we wprowadzaniu zmian w sposobie myślenia, zachowaniu oraz funkcjonowaniu w środowisku. Praca asystentów rodziny zadania polegają głównie na:

1. określeniu wspólnie z rodziną podstawowych problemów w niej występujących oraz zmotywowanie rodziny do współpracy i działań zmierzających do ich pokonania,
2. wspieraniu rodziny poprzez konsultacje i działania o charakterze edukacyjnym w zakresie prawidłowego wychowania i opieki nad dziećmi, dbania o zdrowie, gospodarowania budżetem domowym, pozyskiwanie usług na rzecz domu i rodziny,
3. motywowaniu do uzupełniania wykształcenia i podejmowania pracy w celu usamodzielniania się,
4. informowaniu rodziny o możliwościach skorzystania z pomocy różnych instytucji w zależności od potrzeb,
5. pomocy rodzinie w rozszerzeniu kontaktów, stymulowaniu podopiecznego do samodzielnego poszukiwania w swoim otoczeniu nowych możliwości,
6. prowadzeniu dokumentacji,
7. współpracy z pracownikiem socjalnym w zakresie podjętej pracy z rodziną i pomocy w rozwiązywaniu jej problemów,
8. monitorowaniu i wspieraniu procesu zmian i budowaniu aktywnej postawy członków rodziny.

W celu usprawnienia pracy asystentów rodziny organizowane są Zespoły Pomocy Rodzinie, w których udział biorą specjaliści i przedstawiciele instytucji działających na rzecz rodzin objętych asystą.

Tabela Nr 4. Środowiska objęte wsparciem asystenta rodziny w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Liczba środowisk objętych wsparciem asystenta rodziny	91	103	121
Liczba rodzin z którymi zakończono współpracę w tym:	29	13	20
Liczba rodzin z którymi zakończono współpracę ze względu na osiągnięcie zamierzonych celów	1	1	2
Liczba rodzin z którymi zakończono współpracę ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	2	5	11
Liczba rodzin z którymi zakończono współpracę ze względu na brak efektów	26	7	7

Źródło: Opracowanie własne.

Działania asystenta rodziny polegały na pomocy rodzinie w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem jej mocnych stron i zasobów, przy wsparciu społeczności lokalnej oraz zasobów instytucjonalnych i zmierzały do tego, aby rodzina usamodzielniała się, a dzieci pozostały w środowisku rodzinnym zapewniającym im poczucie bezpieczeństwa i prawidłowy rozwój. W przeważającej części przypadków rodziny wymagały długotrwałego wsparcia, a szczególnie w uzasadnionych sytuacjach postępowania sądowego.

3. Środowiskowe formy pomocy dla dzieci i młodzieży

W ramach funkcjonowania placówek wsparcia dziennego świetlice prowadzone przez MOPR zapewniają opiekę dzieciom poprzez:

- wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- zapewnienie opieki i wychowania w czasie wolnym od zajęć szkolnych,
- stwarzanie optymalnych warunków do psychofizycznego i poznawczego rozwoju dziecka,
- udzielanie pomocy w pokonywaniu i rozwiązywaniu trudnych sytuacji szkolnych, rówieśniczych, osobistych i rodzinnych dziecka,
- minimalizowanie niedostatków wychowawczych, zaniedbań środowiskowych oraz łagodzenie zaburzeń zachowania.

Tabela Nr 5. Wykaz świetlic prowadzonych przez MOPR

Nazwa świetlicy	Obszar działania	Liczba dzieci korzystających z pobytu		
		2013	2014	2015
„Zapiecek” funkcjonuje w strukturach MOPR od 1994r.	Śródmieście	101	94	103
„Zefir” funkcjonuje w strukturach MOPR od 1997r.	Południe	64	67	62
„Zacisze” funkcjonuje w strukturach MOPR od 1999r.	Leopoldowo	115	103	93
„Zorza” funkcjonuje w strukturach MOPR od 2000r.	Kazimierza Wielkiego	91	138	110
„Zachęta” funkcjonuje w strukturach MOPR od 2008r.	Zazamcze	62	71	84

Źródło: Opracowanie własne.

Pobyt w placówce wsparcia dziennego jest dobrowolny. Z oferty świetlic mogą korzystać dzieci w wieku od 6 do 16 lat. Rodzaje świadczonych usług:

- a. zapewnienie dziecku okresowej opieki i wychowania,
- b. rozpoznawanie trudności i problemów wychowawczych dziecka,
- c. pomoc w nauce,
- d. organizacja czasu wolnego, zabaw, zajęć sportowych oraz rozwój zainteresowań,
- e. prowadzenie zajęć korekcyjno - kompensacyjnych w zależności od potrzeb dziecka,
- f. organizowanie zajęć stałych, okresowych, okazjonalnych wynikających z potrzeb dzieci oraz środowiska lokalnego,
- g. zapewnienie wyposażenia w przedmioty niezbędne do prowadzenia zajęć,
- h. zapewnienie posiłku,
- i. prowadzenie innych form pracy środowiskowej.

Świetlice, wspierając funkcję opiekuńczą rodziny, zapewniały czasową opiekę i wychowanie dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym, niewydolnych wychowawczo, posiadających ograniczoną władzę rodzicielską. Wychowankowie uczestniczący w zajęciach mieli zapewnioną pomoc w rozwiązywaniu zaistniałych problemów. Świetlice organizując i koordynując działania w zakresie zapewnienia opieki i wychowania współpracowały z rodzinami wychowanków, podmiotami, instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (m.in. kuratorami sądowymi, nauczycielami i pedagogami szkolnymi).

W ramach realizowanych zadań przez świetlice podjęto szereg inicjatyw i przedsięwzięć w zakresie dożywiania dzieci oraz w zakresie wypoczynku letniego i upowszechniania turystyki oraz krajoznawstwa.

Tabela Nr 6. Formy pomocy organizowane przez świetlice MOPR

Forma pomocy	liczba uczestników	liczba uczestników	liczba uczestników
	2013	2014	2015
Turnus kolonijny	91	60	107
Wycieczka	44	15	15

Źródło: Opracowanie własne.

Powyższe działania były zrealizowane ze środków Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz przy wsparciu innych instytucji np. Kujawsko-Pomorskiego Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy.

W ramach realizacji programów psychoprofilaktycznych w latach 2013-2015 zorganizowano warsztaty „NOWY wśród nas” oraz pogadanki „Chcę być wesóły i radosny”, „Rozpoznawanie norm społecznych”, „Zasady dobrego wychowania”. Starsi wychowankowie uczestniczyli w szkoleniu pt.: „Dopalacze, zagrożenie dla młodych”. Działalność świetlic przyczyniła się do rozwoju wiedzy w zakresie poszanowania tradycji, obyczajów i ciągłości kulturowej, a w dziedzinie sportu do upowszechniania zajęć sportowych i propagowania zdrowego trybu życia oraz czynnego spędzania czasu wolnego.

4. Poradnictwo specjalistyczne

Z pomocy specjalistów zatrudnionych w Dziale Wsparcia Rodziny MOPR korzystały przede wszystkim osoby dotknięte przemocą domową. Znaczną grupę stanowiły również osoby znajdujące się w innych sytuacjach kryzysowych, spowodowanych np. uzależnieniami, konfliktem małżeńskim lub rodzinnym, trudnościami finansowymi i mieszkaniowymi, problemami emocjonalnymi, zdrowotnymi lub opiekuńczo-wychowawczymi.

Tabela Nr 7. Poradnictwo specjalistyczne w latach 2013-2015

Liczba środowisk objętych wieloaspektową pomocą specjalistyczną	2013	2014	2015
		879	708
Liczba udzielonych porad i konsultacji z zakresu poradnictwa psychologicznego	1112	1299	1082

Liczba udzielonych porad i informacji przez pracownika socjalnego	1186	1183	720
Liczba udzielonych porad z zakresu poradnictwa prawnego	656	507	238
Liczba udzielonych porad z zakresu poradnictwa pedagogicznego	108	64	144
Liczba osób należących do grupy wsparcia dla kobiet doznających przemocy	0	0	8
Liczba osób, które uzyskały schronienie w Hostelu	8	26	12

Źródło: Opracowanie własne.

Głównym celem prowadzenia grupy wsparcia dla osób doznających przemocy domowej było zwiększenie świadomości i poczucia własnej wartości, rozwijanie umiejętności życiowych zwiększających niezależność oraz nabywanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych poprzez wymianę doświadczeń oraz wsparcie. Udział w grupie wsparcia stanowi uzupełnienie indywidualnej terapii psychologicznej prowadzonej przez psychologów, specjalisty ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W okresie od 2013r. do 2014r. realizowany był Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie według modelu Duluth.

W dniu 29 października 2015 r. Uchwałą nr XII/98/2015 Rady Miasta Włocławek został przyjęty Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie. Jednym z głównych założeń wymienionego programu była pomoc sprawcom w zaprzestaniu stosowania przemocy.

Prowadzone działania prewencyjne, wspierające i aktywizujące zmierzały do przywrócenia prawidłowego funkcjonowania rodziny i pozostawienia dzieci w środowisku naturalnym.

W latach 2013-2015 w sprawach opiekuńczo-wychowawczych nadzorem kuratorów objęto 209 środowisk, natomiast w sprawach nieletnich 268¹.

III. Analiza działań w obszarze pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek w latach 2013-2015 oraz potrzeby w tym zakresie na lata 2016-2018

1. Rodzinna piecza zastępcza

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku realizował zadania wynikające z przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. zgodnie z planami finansowymi zawartymi w budżecie określonym na dany rok kalendarzowy, harmonogramem działań i potrzebami związanymi z rodzicielstwem zastępczym oraz koniecznością zabezpieczenia dzieciom pozbawionym opieki rodziców biologicznych rodzinnej pieczy zastępczej.

W preambule do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej znalazł się zapis: „Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony

¹ Źródło: Dane z Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego we Włocławku.

*przysługujących im praw i wolności,...*², w myśl którego wszelkie działania podejmowane w interesie dziecka mają służyć jego dobru i bezpieczeństwu, uwzględniając podmiotowość dziecka oraz jego prawo do wychowania w rodzinie.

Działając zgodnie z powołanym zapisem, dzieciom, które nie mogą wychowywać się w rodzinie naturalnej, organizator rodzinnej pieczy zastępczej powinien zapewnić opiekę i wychowanie, w pierwszej kolejności w rodzinnej formie pieczy zastępczej. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje działania umożliwiające powrót dziecka do rodziny biologicznej bądź zmierzające do przysposobienia, a w sytuacji, gdy jest to niemożliwe umieszczenia w rodzinie zastępczej.

Na przestrzeni trzech lat organizacja pieczy zastępczej przebiegała w sposób prawidłowy zgodnie z polityką społeczną Gminy Miasto Włocławek.

Organizacja zadań związanych z zapewnieniem dzieciom, które nie mogą wychowywać się w rodzinach naturalnych, pieczy zastępczej należy do zadań własnych powiatu. Bezpośrednim realizatorem ustawowych zadań jest organizator pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 76 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej „organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest wyznaczona przez starostę jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania na podstawie art. 190.”³ W mieście Włocławek na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej Prezydent Miasta wyznaczył Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie - Zarządzenie nr 240/2011 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 10 listopada 2011r.

W strukturach organizacyjnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Dziale Wsparcia Rodziny funkcjonuje Zespół ds. Pieczy Zastępczej, który realizuje zadania związane z organizacją i funkcjonowaniem pieczy zastępczej, wymienione w powołanej ustawie, tj.:

- nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej i rodzinnego domu dziecka,
- kwalifikacja kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
- organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- organizowanie szkoleń dla istniejących rodzin zastępczych, podnoszących ich kwalifikacje,
- zapewnienie rodzinom pomocy i wsparcia,
- organizowanie pomocy wolontariuszy,
- prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących pieczę zastępczą oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- zapewnienie rodzinom zastępczym pomocy prawnej,

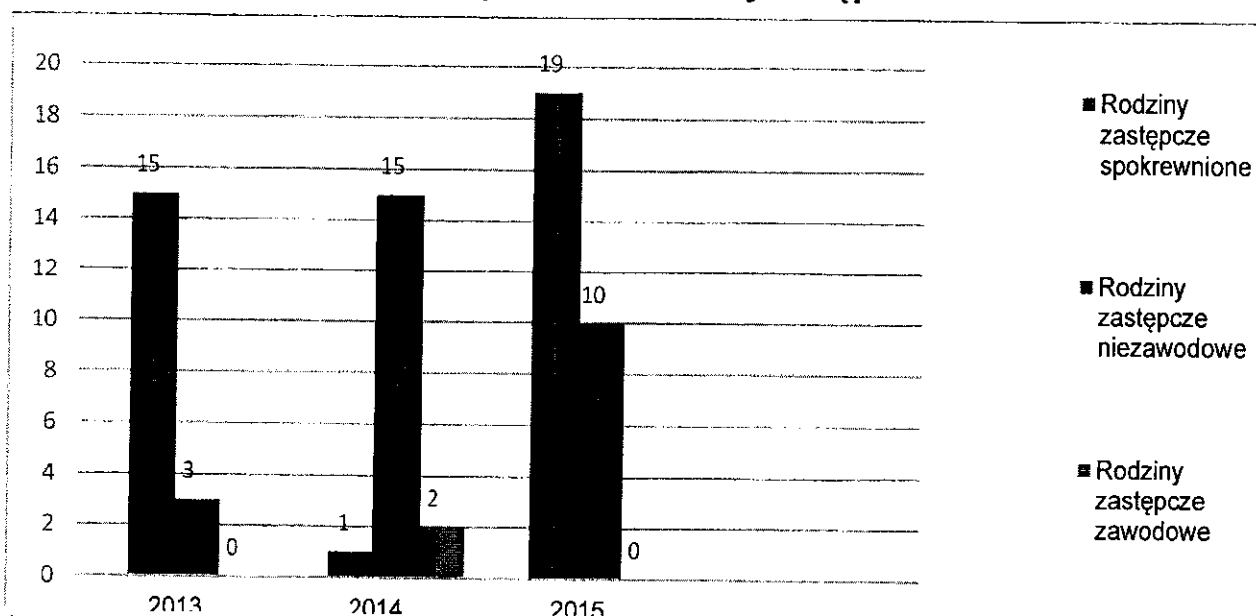
²Ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, art. 76 (Dz. U. z 2016 r., poz. 575).

³Tamże.

- dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
- prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej,
- przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami, szkołami, podmiotami leczniczymi, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi,
- sporządzanie corocznych sprawozdań z efektów pracy.⁴

Ukończenie szkolenia jest jednym z niezbędnych warunków w procesie kwalifikacji kandydata na rodziny zastępcze, wymaganym przez Wydział Rodzinny Sądu Rejonowego we Włocławku, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Kandydat na rodzinę zastępczą powinien dawać rękojmię prawidłowego wypełniania funkcji rodziny zastępczej. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej w oparciu o opinię wydaną przez psychologa oraz inne posiadane informacje o kandydacie na rodzinę zastępczą dokonuje oceny zasobów możliwości kandydata, motywacji do pełnienia funkcji oraz predyspozycji osobowościowych.

Wykres Nr 1. Szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze

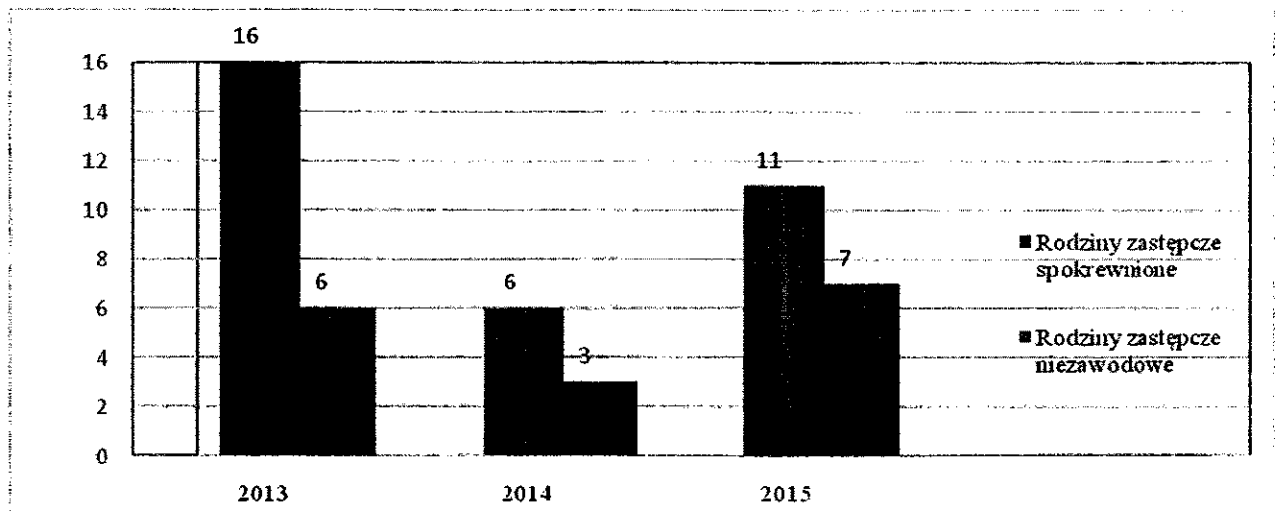
Źródło: Opracowanie własne.

Umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej następuje na podstawie postanowienia Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego we Włocławku oraz w wyjątkowej sytuacji na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka⁵.

⁴ Tamże, art. 76.

⁵ Tamże, art.35, ust.2.

Wykres Nr 2. Rodziny zastępcze ustanowione przez Wydział Rodzinny Sądu Rejonowego we Włocławku w latach 2013 - 2015

Źródło: Opracowanie własne.

Rodzinną pieczę zastępczą realizowaną jest przez rodziny zastępcze:

- spokrewnione,
- niezawodowe,
- zawodowe, w tym zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne,
- rodzinny dom dziecka.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzy najbliższa rodzina dziecka, tj. dziadkowie bądź rodzeństwo. Rodzinę niezawodową mogą stanowić dalsi krewni bądź osoby niespokrewnione z dzieckiem. Rodzina zawodowa to forma opieki nad dzieckiem, która charakteryzuje się tym, iż opiekę nad małoletnim przejmuje rodzina niespokrewniona z dzieckiem, a rodzic zastępczy otrzymuje wynagrodzenie za pełnienie swojej funkcji. Z rodziną zastępczą niezawodową, posiadającą pozytywną opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, starosta powiatu na wniosek tej rodziny zawiera umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej.

Zawodowa rodzina zastępcza o charakterze pogotowia rodzinnego sprawuje opiekę nad dziećmi do chwili uregulowania ich sytuacji. Czas ten nie powinien być dłuższy niż 4 miesiące.

W wyjątkowych przypadkach okres pobytu dzieci w pogotowiu rodzinnym może zostać wydłużony do 8 miesięcy.

Rodziny zawodowe specjalistyczne opiekują się:

- dziećmi posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r., o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- małoletnimi matkami z dziećmi.⁶

⁶ Tamże.

Rodzinny dom dziecka to forma pieczy zastępczej, w której jednorazowo może przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci.

W 2015 r. we Włocławku funkcjonowały ogółem 152 rodziny zastępcze, w których przebywało 199 dzieci.

Zdecydowaną większość rodzin zastępczych w naszym mieście stanowiły rodziny spokrewnione. Tendencja taka utrzymuje się na przestrzeni ostatnich trzech lat.

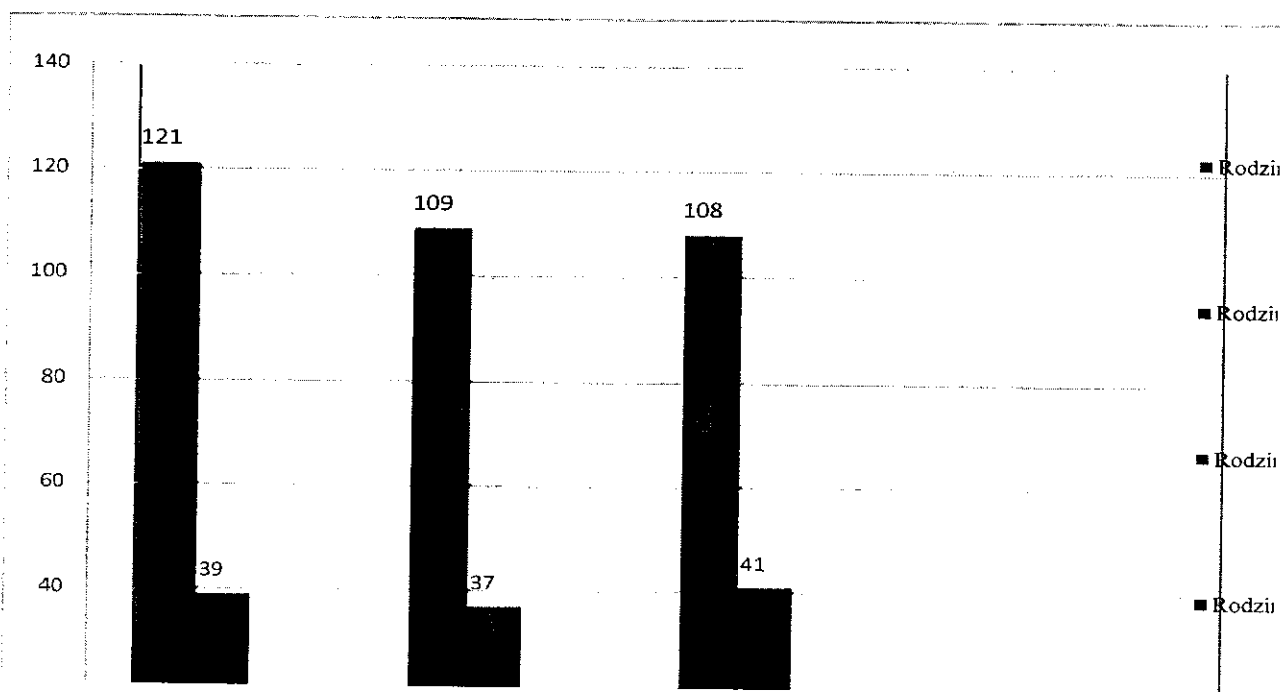
Rodziny niezawodowe i zawodowe, które świadczą opiekę nad dziećmi pozbawionymi możliwości wychowania w rodzinie naturalnej stanowią mniejszość. Zwiększenie ich liczby mogłoby w znaczący sposób poprawić sytuację dotyczącą dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Obecnie na terenie Włocławka działa 1 rodzinny dom dziecka, który sprawuje opiekę nad siedmiorgiem dzieci.

Dziecko przebywające w rodzinie zastępczej ma prawo do kontaktów z rodzicami w celu podtrzymania więzi rodzinnych (chyba, że sąd postanowi inaczej). Rodzic biologiczny ma obowiązek alimentacji na rzecz dziecka.

Rodzinie zastępczej, na jej wniosek, może zostać przyznany koordynator rodzinnej pieczy zastępczej.⁷ Do zadań koordynatora należy udzielanie wszelkiej pomocy rodzinie zastępczej w realizacji obowiązków wynikających z pieczy zastępczej.

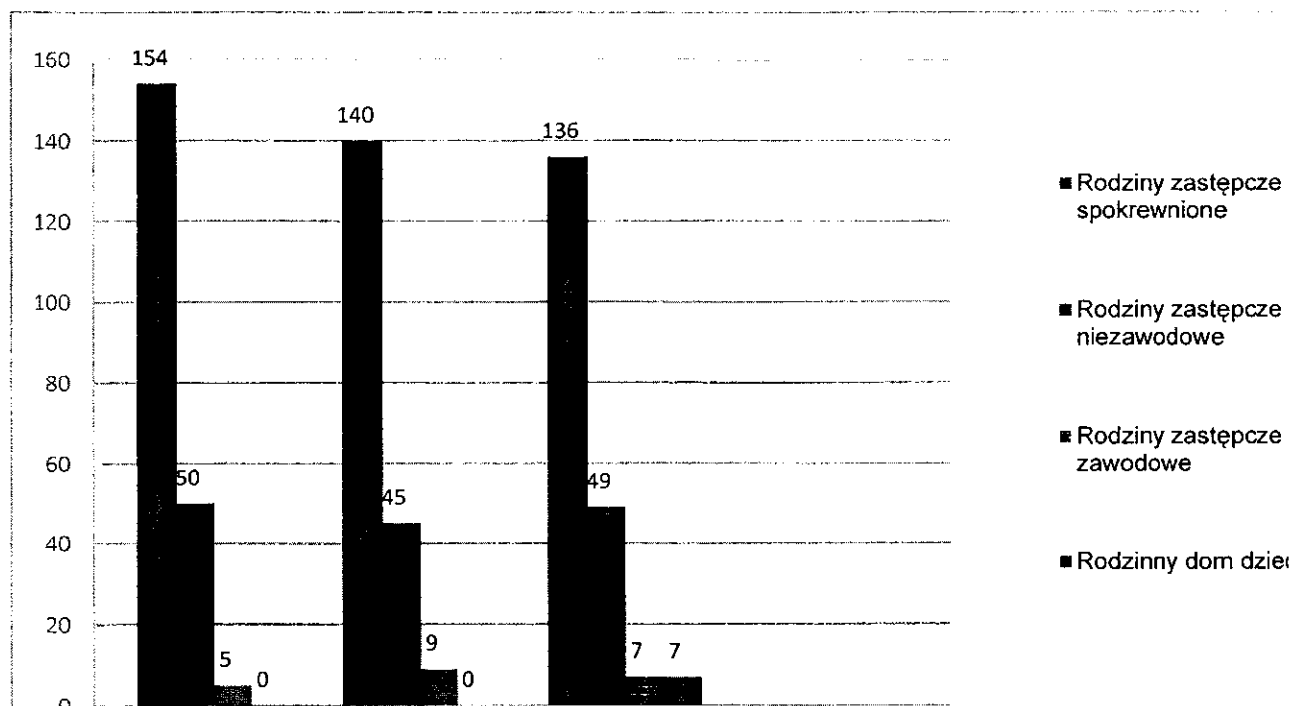
Wykres Nr 3. Rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie Gminy Miasto Włocławek

Źródło: Opracowanie własne.

⁷ Tamże, art. 77, ust. 1.

Wykres Nr 4. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Gminy Miasto Włocławek

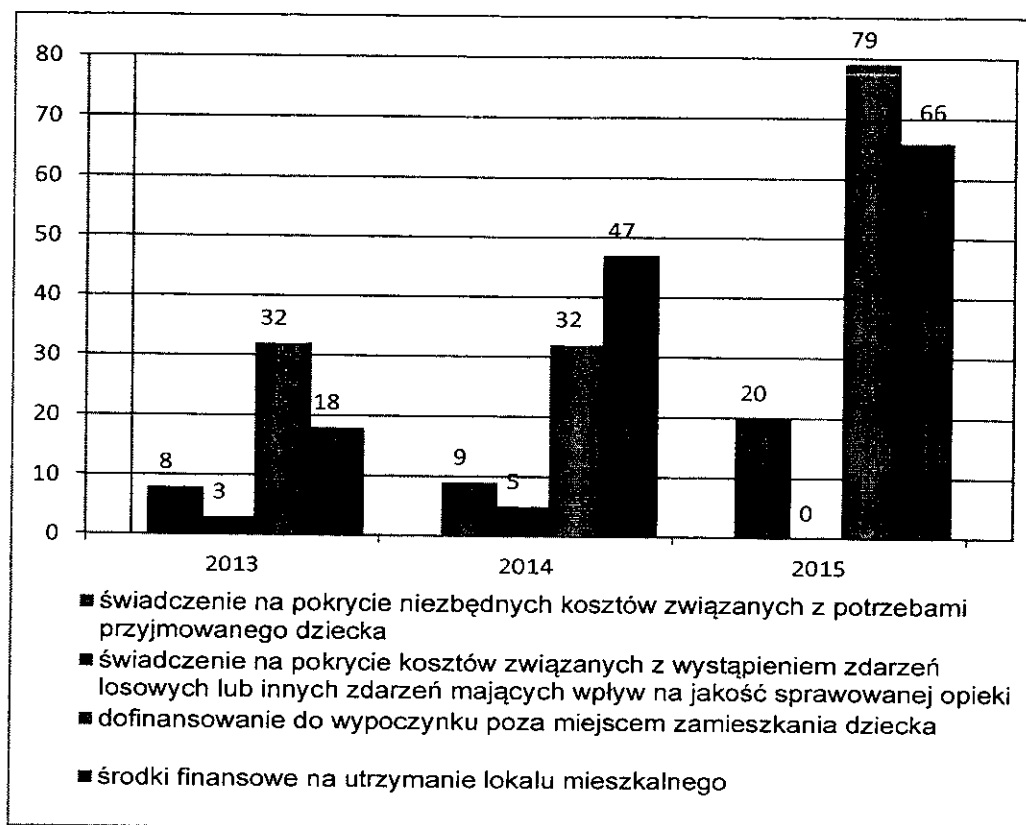
Źródło: Opracowanie własne.

Rodzynom zastępczym udziela się świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej oraz dodatku na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka legitymującego się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz umieszczonego na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Ponad to rodziny zastępcze mogą otrzymać świadczenia fakultatywne:

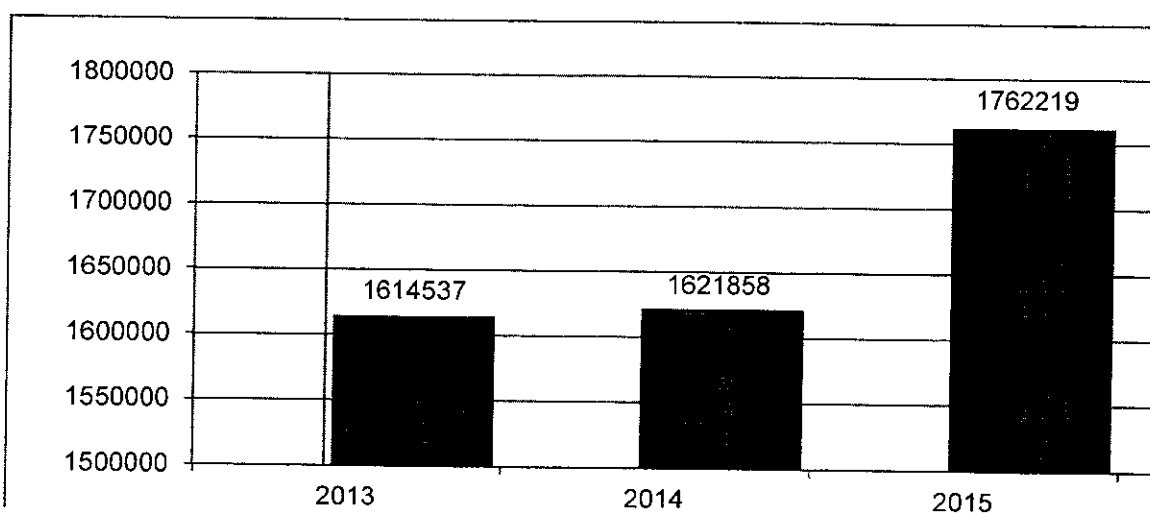
- świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka,
- świadczenie na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki,
- dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka,
- środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego (w przypadku rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych i rodzinnego domu dziecka).

Wykres Nr 5 . Liczba przyznanych świadczeń fakultatywnych dla rodzin zastępczych na terenie Gminy Miasto Włocławek w latach 2013-2015

Źródło: Opracowanie własne.

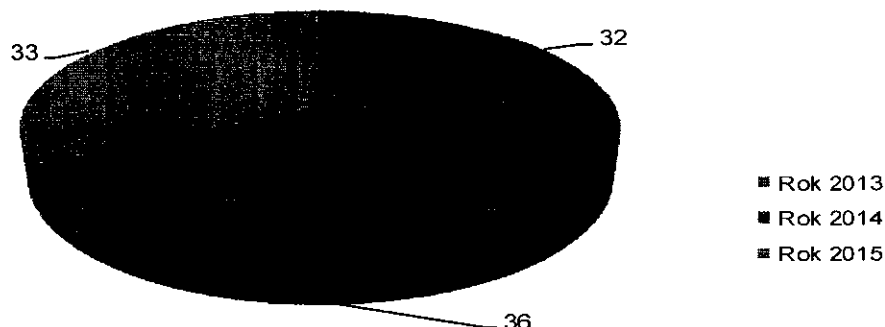
Wykres Nr 6. Świadczenia dla rodzin zastępczych na terenie Gminy Miasto Włocławek w latach 2013-2015

Źródło: Opracowanie własne.

W latach 2013-2015 dzieci z miasta Włocławek zostały umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów.

Wykres Nr 7. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów w latach 2013-2015

Źródło: Opracowanie własne.

MOPR prowadził działalność związaną z promowaniem idei rodzicielstwa zastępczego wśród mieszkańców miasta. W czerwcu 2013 r. odbyło się Seminarium Naukowe „Prawo dziecka do życia w rodzinie - organizacja pieczy zastępczej we Włocławku”. Seminarium zostało zorganizowane we współpracy z Wyższą Szkołą Humanistyczno-Ekonomiczną we Włocławku.

W lokalnych stacjach radiowych oraz na stronach internetowych portali informacyjnych naszego miasta ukazywały się informacje i audycje promujące rodzicielstwo zastępcze, przedstawiające aktualną sytuację miasta pod względem organizacji pieczy zastępczej. Na antenie lokalnej telewizji kilkakrotnie emitowano program o rodzicielstwie zastępczym, ukazujący funkcjonowanie rodzin zastępczych. Mieszkańcy otrzymali ważne informacje na temat tworzenia rodzin zastępczych, procesu kwalifikacyjnego kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz pomocy udzielanej przez specjalistów Zespołu ds. Pieczy Zastępczej. W jednym z programów wzięła udział rodzina zastępcza, która przedstawiła codzienny obraz rodzicielstwa zastępczego.

W 2013 r. prowadzone były także działania mające na celu integrację istniejących rodzin zastępczych, m.in. zorganizowano piknik z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, w którym uczestniczyło ogółem około 200 osób (dzieci wraz z opiekunami).

Działania związane z promowaniem rodzicielstwa zastępczego były prowadzone systematycznie w latach 2013-2015. Obejmowały audycje w lokalnej stacji radiowej oraz ogłoszenia społeczne związane z prowadzeniem naboru kandydatów na rodziny zastępcze. Wśród innych działań należy wymienić organizowanie w Urzędzie Miasta Włocławek dyżurów specjalistów Zespołu, podczas których udzielano szczegółowych informacji mieszkańcom miasta na temat tworzenia i funkcjonowania rodzin zastępczych, a także organizacji szkoleń dla kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz procesu kwalifikacji kandydatów.

W czerwcu 2014 r. z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego został zorganizowany piknik dla rodzin zastępczych i dzieci wychowujących się w tych rodzinach, integrujący środowisko rodzin zastępczych i będący dobrą okazją do wymiany doświadczeń oraz pozyskania nowych informacji. Ogółem w pikniku uczestniczyło około 170 osób.

W celu integracji rodzin zastępczych w grudniu 2015 r. zorganizowano zabawę świąteczną dla dzieci, w której uczestniczyło 103 wychowanków rodzin zastępczych wraz z opiekunami.

W latach 2013-2015 Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie przystępował do realizacji programów ogłaszanych przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej pozyskując środki zewnętrzne na częściowe sfinansowanie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela nr 8. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Dofinansowanie z programu resortowego zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	1	2	2
Kwota dotacji	12 761,14zł	25 200zł	20 000zł

W Zespole ds. Pieczy Zastępczej w 2015 r. zatrudnionych było 8 pracowników, którzy realizowali zadania związane z organizacją pieczy zastępczej, zapewnieniem czasowej opieki dzieciom, które nie mogą wychowywać się w rodzinach naturalnych i wsparciem istniejących rodzin zastępczych, funkcjonujących na terenie miasta.

Koordynator jest osobą, która na co dzień współpracuje z rodziną zastępczą, udziela wsparcia w rozwiązywaniu problemów, prowadzi działania mające na celu integrację rodzin i wymianę doświadczeń. Mając na uwadze dobro dziecka pomaga rodzinie zastępczej w prawidłowym wypełnianiu przez nią funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej współpracując z rodziną zastępczą, asystentem rodziny bądź pracownikiem socjalnym opracowuje plan pomocy dziecku, mając na względzie działania, które przyczynią się do poprawy sytuacji dziecka w wielu obszarach życia, w tym powrotu do domu rodzinnego bądź jego życiowego usamodzielnienia.

Zgodnie z wyżej wymienionymi zadaniami, pracownicy Zespołu: koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, psycholog, specjaliści pracy socjalnej monitorowali sytuację dziecka w rodzinie zastępczej oraz wspomagali na co dzień rodziny zastępcze w rozwiązywaniu sytuacji problemowych. Podejmowane we współpracy z innymi instytucjami (sądami, placówkami oświatowymi, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, policją i ośrodkiem adopcyjnym) działania były nakierowane na stworzenie optymalnych warunków wychowania i rozwoju małoletnich w rodzinnej pieczy zastępczej. W przypadku dzieci z uregulowaną sytuacją prawną podejmowane były niezwłoczne działania w kierunku przysposobienia.

2. Instytucjonalna piecza zastępcza

Dzieci, dla których nie można pozyskać miejsca w rodzinach zastępczych, obejmuje się pomocą w formie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Piecza instytucjonalna prowadzona jest przez:

- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
- interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Za organizację i funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych odpowiedzialny jest samorząd powiatowy, obowiązek prowadzenia regionalnych placówek opiekuńczo-wychowawczych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych pozostaje w gestii samorządów wojewódzkich.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze wypełniają bardzo ważną rolę w procesie opieki i wychowania dziecka, któremu należy zabezpieczyć miejsce poza rodziną naturalną. Zapewniają dziecku opiekę i wychowanie, zaspakajają potrzeby dziecka pod względem rozwojowym, zdrowotnym, emocjonalnym, bytowym, społecznym i religijnym.⁸

Placówka opiekuńczo-wychowawcza może być prowadzona w formie:

- placówki socjalizacyjnej,
- placówki interwencyjnej,
- placówki specjalistyczno-terapeutycznej,
- placówki rodzinnej.

Do najczęstszych przyczyn umieszczenia małoletnich z terenu Gminy Miasto Włocławek w placówkach opiekuńczo-wychowawczych należą⁹:

- uzależnienie rodziców od alkoholu,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- przemoc w rodzinie,
- niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców.

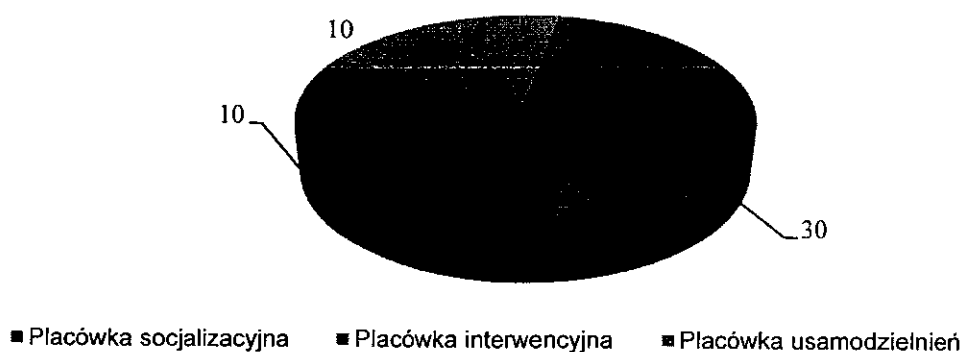
Zabezpieczenie potrzeb w zakresie umieszczenia dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w mieście Włocławek jest możliwe dzięki działalności sześciu placówek opiekuńczo-wychowawczych, dysponujących łącznie 116 miejscami:

1. Centrum Opieki nad Dzieckiem – trzy placówki,
2. Placówka Opiekuńczo-wychowawcza „Maluch”,
3. Integryjny Dom Dziecka „Paulinka”,
4. Dom Dziecka im. Ks. Bp. W. Owczarka Caritas Diecezji Włocławskiej.

⁸Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, art.93, ust.4.

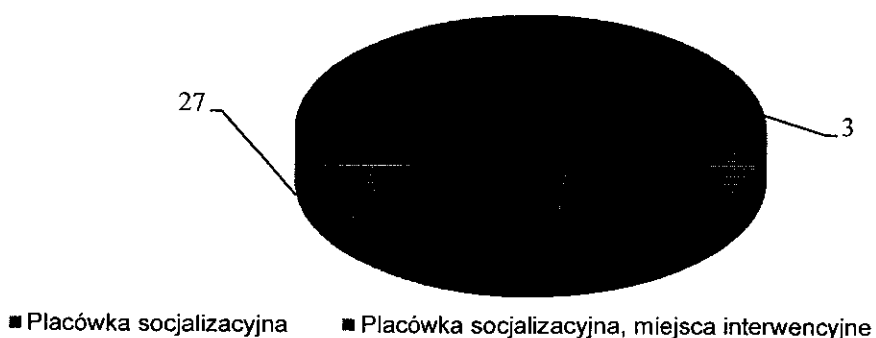
⁹ Źródło: Opracowanie własne.

Wykres Nr 8. Liczba miejsc w Centrum Opieki nad Dzieckiem ul. Żytnia 55 we Włocławku

Źródło: Opracowanie własne

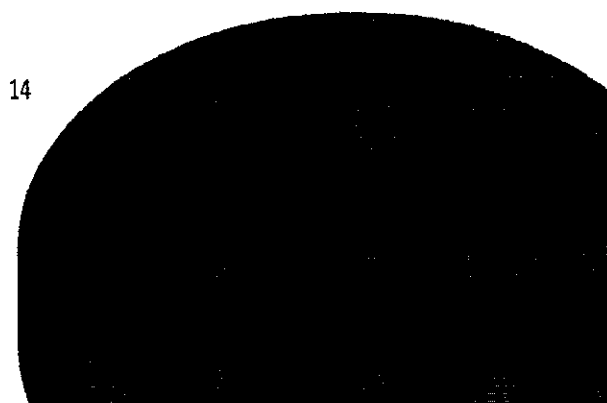
Wykres Nr 9. Liczba miejsc w Placówce Opiekuńczo- Wychowawczej „Maluch” ul. Sielska 3 we Włocławku

Źródło: Opracowanie własne.

Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Maluch” zapewnia opiekę i wychowanie 27 dzieciom do siódmego roku życia. Ponadto posiada 3 miejsca interwencyjne. Placówka świadczy pomoc dla dzieci najmłodszych z terenu naszego miasta, których rodzice często nie przejawiają chęci sprawowania nad nimi opieki. Dzieci te, po uregulowaniu sytuacji prawnej, mają szansę na umieszczenie w rodzinie adopcyjnej. Dzięki działaniom podejmowanym przez pracowników Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej „Maluch” oraz współpracy z Sądem Rodzinnym i Ośrodkiem Adopcyjnym we Włocławku, dla 34 dzieci w latach 2014-2015 znalazło się miejsce w rodzinach adopcyjnych.

Wykres Nr 10. Liczba miejsc w Placówkach Niepublicznych we Włocławku

Źródło: Opracowanie własne.

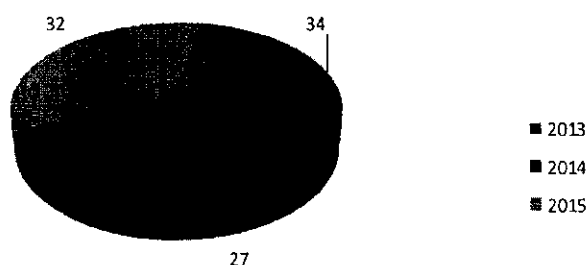
Integracyjny Dom Dziecka „Paulinka” to placówka niepubliczna dla dziewcząt, prowadzona przez Zgromadzenie Zakonne Córek Najczystszego Serca Najświętszej Maryi Panny z siedzibą w Nowym Mieście nad Pilicą. Zapewnia miejsce pobytu dla 22 dziewcząt. Realizuje pracę w zakresie zaspokojenia potrzeb emocjonalnych, edukacyjnych i zdrowotnych małoletnich wychowanek.

Dom Dziecka im. Ks. Bp. W. Owczarka Caritas Diecezji Włocławskiej jest placówką niepubliczną, która zapewnia opiekę i wychowanie dla 14 dzieci. Jest to najmniejsza placówka w naszym mieście, która spełnia docelowo standardy wynikające z przepisów.

W 2015 r. w ww. placówkach przebywało łącznie 179 dzieci. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych była niewystarczająca w stosunku do liczby dzieci wymagających zapewnienia całodobowej opieki. W związku z tym niezbędne było nawiązanie współpracy z innymi powiatami w celu pozyskania miejsc dla małoletnich z naszego miasta.

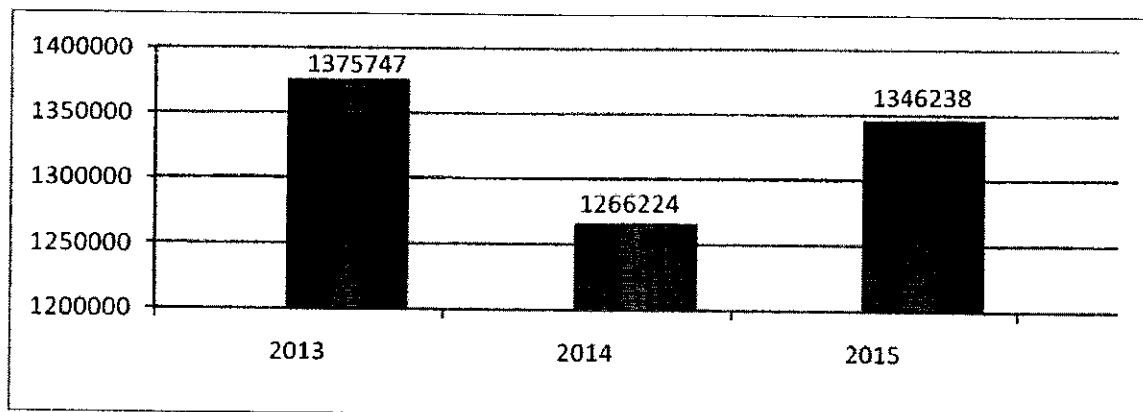
W sytuacji umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej na terenie innego powiatu, powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w pieczy ponosi wydatki na jego utrzymanie. W oparciu o zawarte porozumienia w 2015 r. Gmina Miasto Włocławek ponosiła wydatki związane z pobytami 32 dzieci w placówkach funkcjonujących na terenie innych powiatów.

Wykres Nr 11. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów w latach 2013-2015

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres Nr 12. Koszty poniesione przez Gminę Miasto Włocławek za pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Źródło: Opracowanie własne.

3. Usamodzielnienie wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej

Cechą charakterystyczną pieczy zastępczej jest jej tymczasowość. W przypadku braku możliwości ponownego przejęcia opieki nad dzieckiem przez rodzinę biologiczną pobyt dziecka w pieczy zastępczej może trwać do pełnoletniości, bądź jeśli dziecko się uczy, do ukończenia przez nie 25 roku życia. Wszelkie działania pieczy zastępczej służą zaspokojeniu potrzeb emocjonalnych dzieci, tworzeniu warunków sprzyjających prawidłowemu rozwojowi, kompensowaniu braków we wszystkich dziedzinach życia dziecka, rozwijaniu jego zdolności i zainteresowań oraz przygotowaniu do samodzielnego życia w przyszłości.

Usamodzielnienie wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej to proces, w którym oprócz wychowanka i opiekuna usamodzielnienia powinni uczestniczyć pracownicy instytucji zajmujących się pomocą dorosłym osobom, opuszczającym pieczę zastępczą, tj. ośrodka pomocy rodzinie, instytucji oświatowych oraz zajmujących się aktywizacją zawodową młodych ludzi wchodzących w dorosłe życie. Proces ten powinien zakończyć się uzyskaniem przez wychowanka zdolności do samodzielnego życia w społeczeństwie, pozyskaniem umiejętności związanych z funkcjonowaniem oraz pełnieniem ról społecznych i zawodowych. W tym celu sporządzany jest Indywidualny Program Usamodzielnienia, na podstawie którego określone są założenia, jakie wychowanek zamierza osiągnąć, a także formy wsparcia które może otrzymać po opuszczeniu pieczy zastępczej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej reguluje zakres pomocy, o którą może ubiegać się osoba usamodzielniana. We wspomnianym zakresie znajduje się pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie.

Tabela Nr 9. Usamodzielnienia z pieczy zastępczej w latach 2013-2015

Piecza zastępcza	2013		2014		2015	
	Liczba osób	Wydatek	Liczba osób	Wydatek	Liczba osób	Wydatek
Rodzinna piecza zastępcza						
Pomoc na kontynuowanie nauki	34	142985,09	31	183937,21	53	251513,98
Pomoc na zagospodarowanie	4	6000,00	7	10500,00	4	7500,00
Pomoc na usamodzielnienie	-	-	1	6600,00	4	19800,00
Instytucjonalna piecza zastępcza						
Pomoc na kontynuowanie nauki	17	48598,93	12	95759,45	36	145765,59
Pomoc na zagospodarowanie	5	7500,00	5	26400,00	7	10500,00
Pomoc na usamodzielnienie	2	13200,00	7	7500,00	4	26400,00

Źródło: Opracowanie własne.

W realizacji założeń Indywidualnego Programu Usamodzielnienia wspiera wychowanka osoba wskazana przez niego do pełnienia roli opiekuna usamodzielnienia. Ponadto cały proces monitorowany jest przez pracownika ośrodka pomocy społecznej zajmującego się pomocą dla osób usamodzielnianych. Wychowanek pieczy zastępczej powinien mieć możliwość otrzymania pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Kolejną formą pomocy dla osób usamodzielnianych jest pomoc w zakresie uzyskania odpowiednich warunków lokalowych, która może polegać na umożliwieniu osobie usamodzielnianej zamieszkania w mieszkaniu chronionym lub wsparciu w uzyskaniu lokalu z zasobów miasta.

W okresie 3 lat wnioski o zamieszkanie w mieszkaniu chronionym złożyło 7 wychowanków pieczy zastępczej, natomiast z zasobów miasta w 2013 r. 11 usamodzielnianych otrzymało mieszkania socjalne, w 2014 r. - 1 wychowanek, a w 2015 r. - 3 wychowanków. Funkcjonowanie młodych ludzi w środowisku związane jest z wieloma problemami, których nawet przy wsparciu specjalistów nie udaje się rozwiązać. Często wynika to z braku odpowiednich umiejętności bądź zaniedbań występujących we wcześniejszym środowisku wychowawczym.

Tabela Nr 10. Zmiana szkoły lub przerwanie nauki przez usamodzielnianych wychowanków

Rodzaj pieczy	2013	2014	2015
rodzinna	11	7	8
instytucjonalna	14	10	16

Źródło: Opracowanie własne.

Można również zauważyć, że wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej zdecydowanie częściej podejmują decyzję o zdobyciu wyższego wykształcenia.

Tabela Nr 11. Usamodzielniani podejmujący naukę na studiach wyższych w latach 2013-2015

Rodzaj pieczy	2013	2014	2015
rodzinna	25	23	19
instytucjonalna	2	1	1

Źródło: Opracowanie własne.

Praca z osobami usamodzielnianymi, wspieranie wychowanków w realizacji założeń Indywidualnego Programu Usamodzielnienia nasuwa wniosek, iż środki na kontynuowanie nauki są w dużej mierze przez wychowanków postrzegane jako jedyne i stałe źródło dochodu, a motywacją do podejmowania i kontynuowania nauki nie jest zdobycie wykształcenia, ale gwarancja otrzymania świadczenia pieniężnego. Wychowankom brakuje zaangażowania w proces edukacyjny, co przyczynia się bezpośrednio do kolejnej zmiany szkoły lub do przerywania nauki. Przy czym należy zauważyć, że wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej mają większą motywację do zdobycia wykształcenia i rzadziej przerywają naukę.

IV. Cele i kierunki działań „Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016 – 2018”

1. Charakterystyka miasta i demografia

Włocławek to miasto na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim, położone na lewym brzegu Wisły. To trzecie co do wielkości miasto województwa o powierzchni 84,32 km² ¹⁰. Miasto graniczy z gminami: Włocławek, Brześć Kujawski, Lubanie, Bobrowniki, Fabianki oraz Dobrzyń nad Wisłą. Miasto Włocławek według stanu na dzień 31.12.2015 r. liczyło 113 041 mieszkańców, w tym 53 294 mężczyzn i 59 747 kobiet¹¹.

Procesy przekształceniowe lat 90. przyniosły zmiany między innymi w sektorze gospodarki przemysłowej. Likwidacja wielu zakładów pracy doprowadziła do pogłębienia się zjawiska bezrobocia, a to z kolei bezpośrednio wpłynęło na pogorszenie sytuacji materialnej osób i rodzin. Uwidoczniała się niezaradność życiowa osób żyjących na poziomie minimum socjalnego zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych i niepełnych. Przedłużający się stan trudności w sferze materialnej w wielu przypadkach doprowadził do ich destabilizacji, zaburzeń zdrowia psychicznego, przyczynił się do powstania i pogłębienia niekorzystnych zjawisk takich jak alkoholizm i przestępczość.

¹⁰ Źródło: www.wloclawek.pl

¹¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS/ www.stat.gov.pl

Na sytuację społeczno-ekonomiczną Włocławka znaczący wpływ ma systematyczny wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym oraz ujemny przyrost naturalny¹².

Łagodzeniem skutków trudnej sytuacji osób i rodzin zajmują się przede wszystkim służby socjalne. W Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie we Włocławku pracuje 59 pracowników socjalnych, którzy bezpośrednio w środowisku rodzinnym i lokalnym wspierają osoby potrzebujące pomocy.

2. Zasoby Gminy Miasto Włocławek w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej

Zasoby instytucjonalne

1. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie Włocławek ul. Kościuszki 26, tel: (54) 411-63 11,
 - a) Sekcja Pomocy Instytucjonalnej i Pieczy Zastępczej ul. Żytnia 58; tel. (54) 411-60-07,
 - b) Sekcja Interwencji Kryzysowej i Wspierania Rodziny Włocławek ul. Żytnia 58; tel: (54) 413-50-96,
 - c) Osiedlowe Sekcje Pomocy Społecznej MOPR:
 - Osiedlowa Sekcja Pomocy Społecznej Nr 1 „Śródmieście”, Włocławek, ul. Kilińskiego 1, tel: (54) 411-62-60; filia „Zawiśle”, Włocławek, ul. Grodzka 2,
 - Osiedlowa Sekcja Pomocy Społecznej Nr 2 „Zazamcze”, Włocławek, ul. Wieniecka 42, tel: (54) 411-19-60,
 - Osiedlowa Sekcja Pomocy Społecznej Nr 3 „Wschód”, Włocławek, ul. Żytnia 58, tel: (54) 412-23-83,
 - Osiedlowa Sekcja Pomocy Społecznej Nr 4 „Południe”, Włocławek, ul. Wiejska 24, tel: (54) 413-34-60; filia „Michelin” Włocławek, ul. Kościelna 2, tel: (54) 413-23-41.
 - d) Placówki wsparcia dziennego :
 - Świetlica „Zachęta”, Włocławek, ul. Wieniecka 42, tel: (54) 411-03-94,
 - Świetlica „Zacisze”, Włocławek, ul. Zakręt 8, tel: 609-986-644,
 - Świetlica „Zapiecek”, Włocławek, ul. 3 Maja 6, tel: (54) 411-23-15,
 - Świetlica „Zefir”, Włocławek, ul. Gałczyńskiego 9, tel: (54) 234-25-08,
 - Świetlica „Zorza”, Włocławek, ul. Żytnia 58, tel: (54) 413-54-41.
2. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze:
 - Centrum Opieki nad Dzieckiem, Włocławek, ul. Żytnia 55, tel: (54) 233-82-64,
 - Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza „Maluch”, Włocławek, ul. Sielska 3, tel: (54) 236-12-62,
 - Integracyjny Dom Dziecka „Paulinka”, Włocławek, ul. Pszczela 20, tel: (54) 235-52-60,
 - Dom Dziecka „Caritas” Diecezji Włocławskiej, Włocławek, ul. Leśna 2 A, tel: (54) 233-00-60.
3. Urząd Miasta Włocławek – Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego, ul. Kościuszki 12
4. Komenda Miejska Policji, Włocławek, ul. Okrężna 25, tel: 997, 112,
5. Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej, Włocławek ul. Kilińskiego 16, tel: (54) 231-10-62,

¹² Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Włocławek na lata 2016-2020

6. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Włocławek, ul. Ogniowa 8/10, tel: (54) 232-59-18.
7. Sąd Rejonowy, Włocławek, ul. Kilińskiego 20, tel: (54) 422-26-00,
8. Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Toruniu,
9. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Adpocyjny w Toruniu Oddział we Włocławku, ul. Bechiego 2 87-800 Włocławek tel./fax. (54) 236-59-89,
10. Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy – Wydział Polityki Społecznej, ul. Jagiellońska 3 tel. (52) 349 79 13
11. Podmioty gospodarcze, organizacje, fundacje i stowarzyszenia:
 - Fundacja „Samotna Mama”, Włocławek, ul. Okrężna 21, tel: (54) 231-91-00 – w zakresie poradnictwa prawnego oraz pomocy finansowej,
 - Biuro dla Obywatela, Włocławek, ul. Przedmiejska 5, tel: 800-110-062 – w zakresie poradnictwa prawnego,
 - Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Włocławek, ul. Kaliska 1, tel: (54) 411-99-86 - w zakresie edukacji.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji mocnych (Strengths) i słabych (Weaknesses) stron oraz badania szans (Opportunities) i zagrożeń (Threats), jakie stoją przed organizacją.

Poniżej została przedstawiona analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w obszarze dotyczącym funkcjonowania rodzin naturalnych oraz w rodzinnej pieczy zastępczej.

Mocne strony:	Słabe strony:
<ul style="list-style-type: none"> • zasób instytucji wspierających rodzinę, • działanie zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • kwalifikacja kadry pomocy społecznej, • bieżąca diagnoza potrzeb społ. lokalnej, • możliwość korzystania z pomocy przez rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialno-bytowej, • działanie zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • możliwość korzystania z porad specjalistów, • tworzenie zawodowych rodzin zastępczych oraz rodzinnego domu 	<ul style="list-style-type: none"> • bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinie, • utrudniony dostęp do poradnictwa specjalistycznego z zakresu psychiatrii, • duża liczba interwencji w środowiskach rodzinnych, • bezrobocie i trudna sytuacja finansowa rodzin, • wyuczona bezradność i roszczeniowość, • brak rodzin wspierających, • mała oferta pracy zwłaszcza dla osób młodych, • brak lokali mieszkalnych z zasobów miasta, • brak bazy lokalowej na utworzenie rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka,

<p>dziecka,</p> <ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie, wiedza pracowników działających na rzecz rodziny, • praca asystentów rodziny na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin dysfunkcyjnych, • działalność organizacji, stowarzyszeń, zgromadzeń wyznaniowych, • działalność placówek specjalistycznych, • utworzenie rodzinnego domu dziecka, • funkcjonowanie systemu rodzicielstwa zastępczego, • szkolenia kandydatów na rodziców zastępczych, • oferta placówek wsparcia dziennego skierowana do dzieci z terenu miasta, • funkcjonowanie mieszkań chronionych, • opracowana strategia rozwiązywania problemów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • brak ośrodka preadopcyjnego, • niewystarczająca liczba kandydatów na rodziny zastępcze, • narastająca przemoc w rodzinach, • duża liczba osób uzależnionych od alkoholu i środków psychoaktywnych, • ograniczone środki finansowe na pomoc społeczną
<p>Szanse:</p>	<p>Zagrożenia:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • pozyskanie kandydatów na rodziny zastępcze • akcje promocyjne na rzecz rodzicielstwa zastępczego • możliwość pozyskania funduszy unijnych • rozwój wolontariatu • tworzenie specjalistycznych rodzin zastępczych • powołanie rodziny zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego • wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę • wprowadzenie ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci • wsparcie rodzin naturalnych w kierunku powrotu dziecka do rodziny • usprawnienie przepływu informacji w zakresie potrzeb społ. lokalnej • uregulowanie prawne w zakresie pomocy dziecku i rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • brak zaufania do instytucji pomocy społecznej • zanik więzi rodzinnych • demoralizacja dzieci i młodzieży • wzrost kosztów utrzymania rodzin • trudności w znalezieniu zatrudnienia • migracja ludności lokalnej • ujemny wskaźnik demograficzny • wzrost patologicznych zachowań w rodzinie • wzrost uzależnień i zdarzeń z przemocą domową • ubożenie społeczeństwa • niewystarczająca współpraca między instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny

Źródło: opracowanie własne.

Określenie czynników wewnętrznych i zewnętrznych oraz zdefiniowanie szans i zagrożeń pozwala określić potrzeby w zakresie realizacji wyznaczonych celów w obszarze pracy z rodziną i pieczy zastępczej.

4. Potrzeby w zakresie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej

Wprowadzone przepisy prawne dotyczące profilaktyki, wspierania, działań naprawczych w obszarze pracy z rodziną naturalną oraz w obrębie pieczy zastępczej obligują do doskonalenia już funkcjonującego systemu, do szukania nowych rozwiązań mających na celu wieloaspektowe wzmocnienie rodziny i poprawę sytuacji dziecka. Należy zaznaczyć, iż od stycznia 2016 r. prawie 80 rodzin, w których przebywa około 200 dzieci we Włocławku zostało objętych wsparciem asystenta rodziny.

Potrzeby obejmują szeroki zakres dotyczący najważniejszych spraw funkcjonowania rodziny. Do najistotniejszych należą:

- zaktywizowanie społeczności lokalnej na rzecz osób i rodzin wymagających wsparcia,
- umocnienie roli rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- zwrócenie szczególnej uwagi na rozwój pracy z dzieckiem z rodzin niewydolnych wychowawczo,
- zwiększenie w kolejnych latach liczby asystentów rodziny,
- organizowanie grup wsparcia dla rodzin i dzieci dotkniętych problemem przemocy,
- pozyskanie partnerów świadczących pomoc w zakresie terapii w szczególności z zakresu psychologii i psychiatrii dziecięcej,
- zwiększenie liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,
- pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowych rodzin zastępczych,
- systematyczne zwiększenie liczby zawodowych rodzin zastępczych,
- utworzenie kolejnego rodzinnego domu dziecka,
- podnoszenie kwalifikacji rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka,
- zwiększenie środków finansowych na zadania związane z rozwojem wsparcia rodziny i rozwojem pieczy zastępczej,
- dostosowanie funkcjonujących placówek opiekuńczo-wychowawczych do wprowadzanych standardów.

Przyczyn umieszczania dzieci w zastępczym środowisku wychowawczym jest wiele. Najczęściej występujące to: alkoholizm rodziców, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, zaniedbywanie dzieci, długotrwała choroba występująca w rodzinie naturalnej, uniemożliwiająca pełnienie funkcji rodzicielskich czy śmierć jednego lub obojga rodziców.¹³

Znaczna liczba spraw dotyczy interwencji w środowisku i orzeczeń Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego we Włocławku w trybie zarządzeń nagłych.

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie miasta Włocławek jest wciąż niewystarczająca w stosunku do liczby dzieci, które nie mogą wychowywać się w rodzinie naturalnej i należy zapewnić im wychowanie poza środowiskiem rodzinnym. Powoduje to

¹³ Źródło: Opracowania własne.

niekorzystną, ale konieczną sytuację umieszczania małoletnich w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Instytucjonalna piecza zastępcza obejmuje wszystkie typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym placówki o charakterze rodzinnym, regionalne placówki terapeutyczne i interwencyjne ośrodki preadopcyjne. Standardy dotyczące placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego i socjalizacyjnego zakładają między innymi, że z początkiem 2021 r. będą to placówki 14-osobowe.

Powyższa sytuacja stanowi podstawę do podjęcia działań zmierzających do restrukturyzacji i przekształceń dotychczas funkcjonujących placówek powyżej 14 dzieci. Efektem podjętych prac będzie stworzenie miejsc w nowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, spełniających standardy przewidziane w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Powyższe wpisuje się w cele Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Włocławek na lata 2016-2020 w zakresie dostosowania funkcjonujących placówek do potrzeb małoletnich i wyposażenia tych obiektów w odpowiednią infrastrukturę niezbędną do realizacji usług w środowisku lokalnym.

5. Wskaźniki

Lp.	Nazwa wskaźnika/miernika
1	Liczba osób korzystających z pomocy
2	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług
3	Liczba dzieci korzystających pobytu w świetlicach
4	Liczba dzieci korzystających z wypoczynku
5	Liczba uczestników projektów aktywnej integracji społecznej i zawodowej
6	Liczba postanowień sądu o umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej
7	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych
8	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych niezawodowych
9	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych zawodowych
10	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnym domu dziecka
11	Liczba funkcjonujących rodzin zastępczych spokrewnionych
12	Liczba funkcjonujących rodzin zastępczych niezawodowych
13	Liczba funkcjonujących rodzin zastępczych zawodowych
14	Liczba funkcjonujących rodzinnych domów dziecka
15	Liczba wydanych opinii dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej
16	Liczba wydanych ocen sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej
17	Liczba rodzin, osób i dzieci objętych poradnictwem specjalistycznym
18	Liczba postanowień sądu o umieszczenie dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej
19	Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej
20	Liczba osób objętych pomocą na kontynuowanie nauki dla pełnoletnich wychowanków
21	Liczba pełnoletnich wychowanków umieszczonych w mieszkaniu chronionym

22	Liczba udzielonych porad specjalistów (psycholog, prawnik, pedagog, pracownik socjalny)
23	Liczba osób, które skorzystały ze schronienia w hostelu
24	Liczba środowisk objęta pomocą asystenta rodziny
25	Liczba zrealizowanych programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy i ilość uczestników tych programów
26	Liczba osób objętych działaniami w sytuacji przemocy w rodzinie

Źródło: Opracowanie własne.

6. Cele Programu

Skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiece i wychowywaniu małoletnich będzie się opierała przede wszystkim na działaniach wspierających, polegających na wczesnej interwencji specjalistów, pracowników socjalnych, asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Efektywność tych działań jest nierozzerwalnie związana z prawidłową współpracą instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny.

Cel główny to wsparcie rodziców, opiekunów prawnych, rodziców zastępczych w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez doskonalenie metod i form pomocy rodzinie, organizowanie i wspieranie rodzin zastępczych oraz rozwój nowych form pieczy zastępczej na terenie Gminy Miasto Włocławek.

Cele szczegółowe:

1. Budowanie świadomości społecznej i promowanie właściwych postaw wobec osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej.
2. Rozszerzenie działań profilaktycznych, zmierzających do poprawy funkcjonowania rodzin.
3. Wzmocnienie działań wspomagających rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
4. Rozszerzenie usług realizowanych poprzez formy wsparcia dziennego.
5. Poprawa funkcjonowania rodziny w środowisku lokalnym.
6. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.
7. Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
8. Przekształcanie placówek opiekuńczo-wychowawczych zgodnie z założeniami ustawy.

Cele szczegółowe	Sposoby realizacji	Realizatorzy/partnerzy
<p>1. Budowanie świadomości społecznej i promowanie właściwych postaw wobec osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> diagnoza i analiza danych dotyczących występowania korzystnych zjawisk mających wpływ na sytuację rodziny, rozpowszechnianie materiałów informacyjnych dotyczących sytuacji kryzysowych w rodzinie np. choroby, rozwoju, straty osoby bliskiej i żaloby, na skutek zdarzeń losowych i przemocy, informowanie o możliwości uzyskania wsparcia przez instytucje działające na rzecz rodziny i dziecka. 	<p>UM, MOPR, Komenda Miejska Policji, Oświata, Organizacje pozarządowe, Straż Miejska, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, PSSE</p>
<p>2. Rozszerzenie działań profilaktycznych, zmierzających do poprawy funkcjonowania rodzin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> zintensyfikowanie pracy socjalnej mającej na celu rozpoznanie deficytów rodziny, rozszerzenie zakresu poradnictwa specjalistycznego, wdrażanie programów profilaktycznych i terapeutycznych oraz przystępowanie do projektów w ramach środków pozyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, rozszerzenie wszelkich działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym między innymi metodą CAL - OSL 	<p>UM, MOPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Organizacje pozarządowe</p>
<p>3. Wzmocnienie działań wspomagających rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> budowanie pozytywnego wizerunku rodziny poprzez kampanie społeczne, konferencje, objęcie większej ilości rodzin wsparciem w postaci asystenta rodziny, wprowadzenie innowacyjnych metod pracy służb socjalnych na rzecz rodziny rozszerzenie zakresu poradnictwa specjalistycznego dla rodzin naturalnych, adopcyjnych, zastępczych. 	<p>UM, MOPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Ośrodek Adopcyjny, Organizacje pozarządowe, Placówki opiekuńczo-wychowawcze</p>

<p>4. Rozszerzenie usług realizowanych poprzez formy wsparcia dziennego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • propagowanie form wsparcia dziennego, • rozwój oferty dotyczącej pomocy w opiece i wychowaniu dzieci, • pomoc w integrowaniu rodziny ze środowiskiem lokalnym, • praca z rodziną naturalną mającą na celu wzmocnienie prawidłowej funkcji opiekuńczo-wychowawczej, • ochrona rodzin przed zagrożeniami i uzależnieniami prowadzona poprzez edukację publiczną współpracę z lokalnymi mediami, • prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych, • realizacja programów przeciw agresji rówieśniczej i uzależnieniom, • pomoc w nadrobieniu zaległości i zaniechań w sferze edukacyjnej, • podejmowanie działań w kierunku pozyskania dodatkowych środków w ramach CAL – OSL. 	<p>UM, MOPR, Placówki opiekuńczo-wychowawcze, Instytucje kościelne</p>
<p>5. Poprawa funkcjonowania rodziny środowisku lokalnym.</p>	<p>w</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozszerzenie form i dostępności do poradnictwa specjalistycznego poprzez budowanie lokalnej sieci wsparcia rodziny, • organizowanie grup wsparcia, spotkań integracyjnych, festynów i imprez w środowisku lokalnym, • wspieranie działań lokalnej społeczności w rozwiązywaniu problemów społecznych, • aktywizacja społeczności lokalnej innymi w zakresie zdrowego stylu życia, zagospodarowania wolnego czasu i korzystania z dóbr kultury, • zwiększenie nakładów i środków na realizację zadań w obszarze pomocy społecznej i wspierania rodziny. 	<p>UM, MOPR, Organizacje i stowarzyszenia, LGD</p>

<p>6. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie w świadomości społecznej pozytywnego wizerunku i wartości rodziny zastępczej jako środowiska wspierającego rozwój i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej – kampanie społeczne w środkach masowego przekazu, • propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego poprzez organizację kampanii społecznych i akcji medialnych w celu pozyskiwaniu kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, • organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe i zawodowe oraz dla dyrektorów rodzinnych domów dziecka, • organizowanie zajęć psychoedukacyjnych i szkoleń dla rodzin zastępczych, mających na celu pogłębienie wiedzy • z zakresu rozwoju dziecka i zaspokajania jego potrzeb, • zwiększenie dostępności rodzin zastępczych i ich • dzieci do wsparcia specjalistycznego, • organizowanie zajęć socjoterapeutycznych dla wychowanków rodzin zastępczych, • prowadzenie grup wsparcia rodzin zastępczych umożliwiających wzajemną wymianę doświadczeń związanych z rodzicielstwem zastępczym, • podnoszenie kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych, • organizowanie szkoleń celem wzmocnienia potencjału rodzin zastępczych, • zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych i kolejnego rodzinnego domu dziecka. 	<p>UM, MOPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Ośrodek Adopcyjny, Wydział Rodzinny Sądu Rejonowego</p>
---	--	--

<p>7. Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie działań profilaktycznych wśród usamodzielnianych mających na celu wykształcenie prawidłowych wzorców zachowań i postaw umożliwiających funkcjonowanie w środowisku, • podjęcie działań w kierunku zacieśnienia współpracy z opiekunami usamodzielnienia i wypracowania efektywnych sposobów usamodzielniania. • współpraca z instytucjami i organizacjami na rzecz kompleksowego wsparcia usamodzielnionych wychowanków, • zwiększenie dostępności do pobytu w mieszkaniu chronionym dla wychowanków pieczy zastępczej oraz specjalistycznego poradnictwa, • organizowanie współpracy z instytucjami pod kątem uczestnictwa wychowanków pieczy zastępczej w kursach zawodowych, kursów przygotowujących do życia w rodzinie i kursach przygotowujących do poszukiwania pracy. 	<p>UM, MOPR, Placówki opiekuńczo-wychowawcze, OHP, Placówki Oświatowe</p>
<p>8. Przekształcenie placówek wychowawczych zgodnie z założeniami ustawy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podjęcie działań zmierzających do restrukturyzacji i przekształceń dotychczas funkcjonujących placówek powyżej 14 dzieci, • doposażenie funkcjonujących i nowo powstałych placówek do potrzeb dzieci i obowiązujących standardów. 	<p>UM, MOPR, Placówki opiekuńczo-wychowawcze</p>

7. Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2016-2018

Limit zawodowych rodzin zastępczych został oszacowany na podstawie analizy potrzeb w mieście Włocławek w zakresie sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej nad dziećmi wymagającymi opieki i wychowania poza rodziną naturalną, liczby kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz możliwości finansowych Gminy Miasta Włocławek dotyczących realizacji zadań związanych z organizacją rodzicielstwa zastępczego. Obowiązek samorządów powiatowych w zakresie opracowania limitu rodzin zastępczych zawodowych określa art.180 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Tabela Nr 12 . Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych

	2016	2017	2018
Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych	1	2	2

Źródło: Opracowanie własne.

Planowany limit dotyczy zarówno przekształcenia niezawodowych rodzin zastępczych w rodziny zastępcze zawodowe, jak również powołanie nowych rodzin zastępczych zawodowych.

8. Zakładane rezultaty Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej:

- Wzmocnienie funkcji rodziny w opiece nad dzieckiem poprzez wsparcie asystenta rodziny.
- Podniesienie świadomości rodzin w zakresie wypełniania swoich funkcji.
- Pozostawienie dzieci pod opieką rodziny naturalnej.
- Rozszerzenie poradnictwa i wsparcia w zakresie najczęściej występujących problemów wychowawczych.
- Pogłębienie diagnozy przyczyn występowania dysfunkcjonalności rodzin i utworzenie spójnego systemu pomocy rodzinie.
- Pozyskanie nowych kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe i zawodowe.
- Zwiększenie liczby rodzin zastępczych.
- Utworzenie rodzin zastępczych zawodowych w charakterze pogotowia rodzinnego.
- Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- Zwiększenie liczby dzieci kierowanych do rodzinnej pieczy zastępczej.
- Zwiększenie liczby dzieci powracających z pieczy zastępczej pod opiekę rodziców biologicznych.
- Pogłębienie współpracy z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny w celu zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa i prawidłowych warunków wychowania.
- Zbudowanie pozytywnego wizerunku rodziny zastępczej i adopcyjnej jako środowiska wspierającego rozwój i wychowanie dziecka.

- Objęcie większej liczby rodzin zastępczych szkoleniami mającymi na celu nabycie umiejętności radzenia sobie z problemami związanymi z funkcjonowaniem rodziny.
- Zwiększenie dostępności pomocy świadczonej przez asystenta rodziny dla dysfunkcyjnych rodzin biologicznych, w celu przywrócenia zdolności do prawidłowego funkcjonowania w środowisku oraz pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- Zwiększenie dostępności wsparcia w postaci poradnictwa specjalistycznego dla dorosłych wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.
- Utrzymanie na dotychczasowym poziomie funkcjonowania mieszkań chronionych.
- Doprowadzenie placówek wsparcia dziennego do optymalnych warunków spełniających oczekiwania dzieci korzystających z pobytu w tych placówkach.
- Restrukturyzacja dotychczas funkcjonujących placówek i powstanie placówek opiekuńczo-wychowawczych dostosowanych do potrzeb małoletnich i wymogów przewidzianych przepisami prawa.

V. Adresaci, miejsce i czas realizacji Programu

Program kierowany jest do wszystkich osób i instytucji, z którymi wiąże się podnoszony temat rodziny i dziecka, a w szczególności do:

- rodzin mających problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dotkniętymi uzależnieniami, przemocą, zagrożonymi ubóstwem,
- dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, w tym doznających przemocy w rodzinie,
- rodzin zastępczych i osób prowadzących rodzinny dom dziecka,
- usamodzielnianych wychowanków oraz opiekunów usamodzielnień,
- kadry placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- kadry Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie,
- przedstawicieli instytucji, organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny,
- społeczności lokalnej.

„Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016-2018” będzie realizowany na terenie miasta Włocławek. Wdrożenie programu nastąpi po jego uchwaleniu przez Radę Miasta Włocławek i będzie kontynuowane do 2018 roku.

VI. Realizatorzy i partnerzy Programu

Realizatorem Programu będzie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku przy współdziałaniu podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz dziecka i rodziny, tj.:

- rodzin zastępczych i rodzinnego domu dziecka,
- placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- Urząd Miasta Włocławek,
- placówek oświatowych,
- Wydział Rodzinny Sądu Rejonowego we Włocławku,
- Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Adopcyjnego,
- stowarzyszeń i organizacji pozarządowych,

- kościołów i związków wyznaniowych,
- Komendy Miejskiej Policji,
- Straży Miejskiej,
- Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej,
- placówek ochrony zdrowia.

VII. Monitoring realizacji Programu

MOPR będzie na bieżąco monitorował poziom wykonania pracy na rzecz grup osób objętych programem, a ocena działań znajdzie odzwierciedlenie w corocznym sprawozdaniu z realizacji programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej i w ocenie wykonania przyjętych do realizacji celów. Dokumenty te zostaną przedłożone każdego roku Radzie Miasta Włocławek.

VIII. Źródła finansowania

Działania ukierunkowane na doskonalenie istniejących zasobów, dalszy rozwój dobrych praktyk wspomagających rodzinę oraz planowane rozszerzenie form pieczy zastępczej wiąże się z nakładami finansowymi. Program „Wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016-2018” będzie finansowany z środków budżetowych miasta, przeznaczonych na organizację i funkcjonowanie pieczy zastępczej. Dodatkowo fundusze pozyskiwane będą z budżetu państwa, z programów celowych i środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

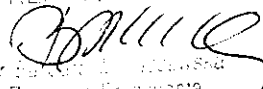
IX. Zakończenie

Realizacja Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2016 - 2018 ma na celu wspomóc rodziny, tak aby mogły prawidłowo funkcjonować i wypełniać wszystkie funkcje w zakresie opieki i wychowania dzieci. Najważniejszymi działaniami będzie podtrzymywanie i utrwalanie samodzielności rodzin oraz zapobieganie skutkom sytuacji patologicznych. Pozytywne wyniki będą możliwe do osiągnięcia przez zaangażowanie pracowników poszczególnych instytucji działających na rzecz rodziny i dziecka oraz zmobilizowanie społeczności lokalnej.

Tworzenie nowych form rodzinnej pieczy zastępczej jest propozycją ukierunkowaną szczególnie na potrzeby najmłodszych i są alternatywą dla instytucji opiekuńczych.

Priorytetem będą usługi świadczone w środowisku lokalnym, co w konsekwencji może przyczynić się do promowanej idei deinstytucjonalizacji.

wz. PREZYDENTA MIASTA

Dr Barbara J. Jędrzejak
Zastępca Prezydenta

Opracowanie:

Dział Wsparcia Rodziny MOPR

Aneks

Spis skrótów użytych w programie:

CAL – Centrum Aktywności Lokalnej
GUS – Główny Urząd Statystyczny
KIS – Klub Integracji Społecznej
LGD – Lokalna Grupa Działania
MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
OSL – Organizowanie Społeczności Lokalnej
PKPS - Polski Komitet Pomocy Społecznej
PO KL – Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PSSE – Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
UM – Urząd Miasta Włocławek

Spis tabel:

Tabela Nr 1. Powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej.....	5
Tabela Nr 2. Liczba rodzin z dziećmi, w tym rodzin niepełnych w latach 2013-2015 objętych świadczeniami z pomocy społecznej.....	6
Tabela Nr 3. Asystenci zatrudnieni w MOPR w latach 2013-2015.....	7
Tabela Nr 4. Środowiska objęte wsparciem asystenta rodziny w latach 2013-2015.....	8
Tabela Nr 5. Wykaz świetlic prowadzonych przez MOPR.....	9
Tabela Nr 6. Formy pomocy organizowane przez świetlice MOPR.....	10
Tabela Nr 7. Poradnictwo specjalistyczne w latach 2013-2015.....	10
Tabela Nr 8. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2013-2015.....	19
Tabela Nr 9. Usamodzielnienia z pieczy zastępczej w latach 2013-2015.....	24
Tabela Nr 10. Zmiana szkoły lub przerwanie nauki przez usamodzielnianych wychowanków.....	24
Tabela Nr 11. Usamodzielniani podejmujący naukę na studiach wyższych.....	25
Tabela Nr 12. Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych.....	36

Spis wykresów:

Wykres Nr 1. Szkolenia na kandydatów na rodziny zastępcze.....	13
Wykres Nr 2. Rodziny zastępcze ustanowione przez Sąd Rodzinny w latach 2013-2015.	14
Wykres Nr 3. Rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie Gminy Miasto Włocławek.....	15
Wykres Nr 4. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Gminy Miasto Włocławek.	16
Wykres nr 5. Liczba przyznanych świadczeń fakultatywnych dla rodzin zastępczych na terenie Gminy Miasto Włocławek w latach 2013-2015.....	17
Wykres Nr 6. Świadczenia dla rodzin zastępczych na terenie Gminy Miasto Włocławek w latach 2013-2015.....	17
Wykres Nr 7. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów w latach 2013-2015.....	18
Wykres Nr 8. Liczba miejsc w Centrum Opieki nad Dzieckiem ul. Żytnia 55 we Włocławku.....	21
Wykres Nr 9. Liczba miejsc w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej „Maluch: ul. Sielska 3 we Włocławku.....	21
Wykres Nr 10. Liczba miejsc w Placówkach Niepublicznych we Włocławku.....	22
Wykres Nr 11. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów w latach 2013-2015.....	22
Wykres Nr 12. Koszty poniesione przez Gminę Miasto Włocławek za pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.....	23